

Krajem 2022. u Varešu bi trebala početi eksploatacija srebra, olova, cinka, barita, ali i zlata, možda bakra.

- Pri samom spomenu, svi se odmah zapale za zlato, ima i njega, ali više je srebra, pa bi se prije moglo govoriti o projektu rudnika srebra, pogotovo što mu se cijena na tržištu udvostručila u posljednjih šest do dvanaest mjeseci - kaže nam Adnan Teletović, izvršni direktor društva Eastern Mining koje ima koncesiju u Varešu. Osnovala ih je britanska tvrtka Adriatic Metals.

Za vareške metalne rude znalo se oduvijek, željezo se kopalo još u rimsko doba, a Teletović kaže da govorimo o ležištima polimetalične rude, što je unikatno u svjetskim razmjerima: olovo, cink i barit prate plemeniti metali, koji prije nisu istraživani.

- Na mjestu bivšeg Energoinvestova pogona u Tisovcima, gdje se ruda prerađivala osamdesetih godina, ali bez srebra i zlata, radit ćemo i mi. Sjedište tvrtke već smo premjestili iz Sarajeva u Vareš. Rudnik će biti na dvjema lokacijama: jedna je Veovača, na području Pržića i Daštanskog, gdje je i prije bio površinski kop, a druga su Rupice, na području Borovice, gdje će biti jamski kop, i to nalazište je bogatije plemenitim metalima - tumače nam Teletović i Aleksandar Vučković, glavni geolog, rođeni Beograđanin.

Teletović je doktorirao tehničke znanosti u Australiji, radio u tamošnjoj Fordovoj ljevaonici i u rudnicima zlata najveće svjetske rudarske kompanije BHP. Bogato australsko iskustvo donosi i Vučković.

- Po zakonu, moramo istraživati i prijaviti sve nalaze. U tri godine izveli smo 35.000 dužnih metara bušotina. Vrlo bitno pitanje je kako razdvojiti metale iz koncentrata, ali se nadamo da će za dvije godine - a mnogo toga ovisi o izdavanjima svih mogućih dozvola - Rupice krenuti kao prve, na dubini od 150 do 300 metara. Prerada bi bila na Tisovcima, gdje smo sada - kaže izvršni direktor.

Teletović i Vučković kažu da bi eksploatacija mogla potrajati od 12 do 15 godina, a procijenjena zarada po sadašnjim vrijednostima, što se može mijenjati na bolje i na lošije, "teži" 917 milijuna dolara. Tako je kompanija javila i burzama. Ulaganje je "teško" oko 180 milijuna dolara.

Trenutačno zapošljavaju 50 radnika, plus 70 u partnerskim tvrtkama. U punom kapacitetu rudnici će imati maksimalno 350 zaposlenih, ali Teletović ističe da na svako radno mjesto u rudarstvu ide sedam pratećih.

Od svega bi koristi trebao imati i Vareš: 70 posto koncesijske naknade ostaje općini, što je cijeli još jedan općinski proračun godišnje. Budući da je sjedište tvrtke u Varešu, općini pripada i dio poreza.

U kompaniji ističu da im je jako važan odnos s lokalnom zajednicom, koja je ispočetka bila

nepovjerljiva zbog loših iskustava iz prošlosti.

- Želimo da ljudi koji ovdje žive znaju što se događa, oni su nam važna karika za dobivanje dozvola i suglasnosti. Zato smo osnovali Odbor za odnose s lokalnom zajednicom, od 27 članova, 23 su iz zajednice. Dio zarade ići će u posebnu fondaciju iz koje će se financirati programi zaštite okoliša, zdravstva i obrazovanja - ističu vodeći ljudi tvrtke.

- Dosta se radilo, ljudi su svjesni rudarske povijesti Vareša i nadaju se novom sjaju. Zaštita okoliša i zdravlje jako su im važni, baš kao i nama. Nekoć se radilo s ruskom tehnologijom i ljudi su bili izvarani. Moji su odavde, tu iz Daštanskog, i da mi je netko prije deset godina rekao da ću ovdje raditi - ne bih mu vjerovala. Mi smo društveno odgovorna kompanija, usmjerena na suradnju sa zajednicom. Poštujući zakone naše zemlje, pratimo međunarodne standarde zaštite okoliša i društvenog upravljanja, što ćemo činiti i dalje - kaže Aida Ahmedović, tvrtkina koordinatorica za odnose s lokalnom zajednicom, inače magistrica zdravlja i ekologije.

Hoće li rudnici donijeti boljitak ili propast - tek ćemo vidjeti. Zasad samo jedan Borovičanin radi u rudarskoj firmi. Duga je tradicija rudarstva ovdje, još u srednjem vijeku dovođeni su Sasi, vrhunski majstori. Pričalo se da je naš čelik, uz onaj iz Damaska, najbolji za oružje. Rudnik je na državnoj zemlji, pa nema većeg otkupa, a još je otvoreno pitanje transporta rude - hoće li ići žičarom ili će se probijati ceste.

- Očekujemo da će novac od koncesijskih naknada stabilizirati općinski proračun i da će se svake godine u infrastrukturu moći uložiti po milijun eura. I sama kompanija ulagat će u željeznicu, ceste i slično, trebat će im za transport rude. I svako mjesto u rudarstvu donosi deset drugih; u preradi, opremanju, održavanju, servisima, prijevozu... Projekt je važan za Vareš, kanton i državu, mogao bi definirati ovaj kraj za idućih pedeset godina, uz tehnologiju bez štetnih emisija, što traži obrazovanje novog stručnog kadra, ali omogućava i povratak naših kadrova, kao i dolazak stručnjaka iz drugih sredina - naglašava načelnik.

Poznati vareški poduzetnik Zdravko Barkić, vlasnik tekstilne tvrtke Profi-tex, radio je kao mladi ekonomist u Energoinvestovu starom rudniku koji su aktualni ulagači kupili. Kaže da se i tada znalo da je borovička ruda kvalitetnija od pržićke, ali nije bilo sredstava za obimnija istraživanja.

- Rudnik je propao jer se ruda nije mogla prerađivati u kapacitetima bivše Jugoslavije zbog sadržaja žive u rudi iz Veovače, a veće količine žive mogu biti opasne po zdravlje. Kakva je situacija u Rupicama kad je živa u pitanju - ja ne znam, bolje bi mogli reći tehnolozi...

Perspektive ima, ali morat ćemo ponovno uvoziti stručni kadar. Nekoć smo imali jaku industriju i školovali smo ljude, pa i danas u Rijeci u metalnoj industriji rade vareški kadrovi, a to često bude i uvjet natjecanja za nova zaposlenja - kaže Barkić.

Iako ne vjeruje da će Vareš biti ono što je nekada bio, ipak se nada da će biti bolje nego danas:

- Sve je zapušteno, nama je i pilana usred šume uspjela propasti. Stranački kadrovi, da ne kažem partijski, jer se tako radilo i onda, sve su rasturili, opljačkali, odnijeli. Vareš je možda najveću pljačku u BiH doživio. I nije porušen u ratu, nego je opljačkan poslije, što je posebno tužno.

Izvor: slobodnadalmacija.hr